

Onderzoek doen in een Teacher Design Team

De Werkplaats Onderwijskansen Arnhem – Nijmegen (W-OAN) is een van de vier werkplaatsen die zich richten op het thema ‘Kansengelijkheid’. Sinds 2019 voeren dertien Arnhemse en Nijmeegse po-scholen hun eigen onderzoek uit volgens het Teacher Design Thinking model. Zij worden hierbij ondersteund door een onderzoeker. Judith Stoep, praktijkgericht onderwijsonderzoeker bij het [Expertisecentrum Nederlands](#) en docent bij Pedagogische Wetenschappen en Onderwijs-wetenschappen aan de Radboud Universiteit, is wetenschappelijk coördinator van de werkplaats en maakt als zodanig deel uit van de projectgroep van de W-OAN.

Voorop staat in deze werkplaats dat de school in de lead is. Elke school bepaalt zelf waar het onderzoek zich op richt. Als het gaat om kansengelijkheid, dan lopen scholen immers tegen verschillende vraagstukken aan. “Welke onderzoeksvragen scholen hebben, is afhankelijk van de leerlingenpopulatie, maar ook van het schoolteam en de voorgeschiedenis van de school”, zegt Judith Stoep. “Elke school bepaalt zelf welk urgent vraagstuk ze wil aanpakken, dus waar scholen in de WOAN aan werken verschilt per school. Wel vallen de vragen van de scholen allemaal onder één van de drie thema’s die de deelnemende besturen vooraf hebben vastgesteld.”

Werkplaats Onderwijsonderzoek Arnhem – Nijmegen

In het voorjaar van 2019 startten de voorbereidingen van de Werkplaats Onderwijskansen Arnhem – Nijmegen (WOAN), die sinds september van dat jaar operationeel is. In de WOAN voeren 13 basisscholen en vier kennisinstellingen¹ onderzoek uit dat moet leiden tot interventies die gelijke onderwijskansen bevorderen. Er zijn hiervoor drie thema’s vastgesteld:

- Leerkrachtverwachtingen
- Effectieve instructie
- Ouderbetrokkenheid

Elke school werkt aan een eigen onderzoeksvraag en doet dat in een zogenoemd Teacher Design Team dat bestaat uit leerkrachten en (in een aantal gevallen) studenten. Het designteam voert het onderzoek uit volgens bepaalde stappen (de Teacher Design methodiek). Het team wordt aangevoerd door een leerkrachtonderzoeker, de zogenoemde ‘ambassadeur’. Aan elk team is een onderzoeksondersteuner van een van de deelnemende kennisinstellingen gekoppeld.

Zie: werkplaats-oan.nl

¹ De scholen vallen onder de Delta Scholengroep, Flores, Conexus

De kennisinstellingen: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, de Radboud Universiteit, Stichting PAS en het Expertisecentrum Nederlands.

Onderzoeksvraag uitdiepen

De onderzoeksmethodiek die de Teacher Design Teams volgen, is ontleend aan de [Werkplaats 'Gepersonaliseerd leren met ict'](#) (iXperium) die in dezelfde regio opereert. In grote lijn doorloopt een designteam volgende stappen:

- De onderzoeksvraag formuleren en uitdiepen.
- Literatuur/bestaande kennis verkennen en verzamelen.
- Ontwerpeisen opstellen voor een interventie.
- Een interventie ontwerpen, testen en invoeren.
- De interventie evalueren, bijstellen en verbreden.

De eerste stappen zijn erg belangrijk, ziet Stoep. “Het is een krachtig kenmerk van deze methodiek dat je de onderzoeksvraag eerst heel goed met elkaar verkent en uitdiept. Niet alleen omdat je dan heel gericht aan de slag gaat, maar ook omdat daardoor duidelijk kan worden dat er onder de onderzoeksvraag een andere vraag ligt. Een school wilde bijvoorbeeld aan de slag gaan met effectieve instructie bij begrijpend lezen, maar uit de vraagarticulatie bleek dat de vraag die onder deze vraag lag, betrekking had op leerkrachtverwachtingen. Als je je onderzoeksvraag eerst goed uitdiept, voorkom je dat je een onderliggend probleem over het hoofd ziet en kan blijken dat je je eerst op iets anders moet richten.”

Vliegwiel

De onderzoeksondersteuners die actief zijn in de W-OAN stemmen de opzet en begeleiding van de designteam in intervisiebijeenkomsten onderling af. Zij geven adviezen aan het designteam bij de vraagarticulatie, reiken literatuur aan en denken mee over de opzet en de uitvoering van het onderzoek. De onderzoeksondersteuners zijn geen lid van het designteam, maar fungeren vooral als coaches van de ambassadeurs.

“De ambassadeur fungeert als vliegwiel bij het vergroten van onderwijskansen”

“De onderzoeksondersteuner sluit bij het designteam aan als dat gewenst of nodig is, maar de verantwoordelijkheid voor het proces en het praktijkgerichte onderzoek ligt vooral bij de leerkracht die als ambassadeur is aangesteld”, vertelt Stoep. “Dit zijn leerkrachten die zich op school vaak al bezighouden met onderwijsvernieuwing, bijvoorbeeld in de rol van taalcoördinator, en die de capaciteiten hebben om veranderprocessen in school mogelijk te maken. Inzet van onze werkplaats is dat de ambassadeurs leren om deze werkwijze zelfstandig uit te voeren, zodat zij deze rol duurzaam in de school kunnen vervullen. De ambassadeur fungeert als vliegwiel bij het vergroten van onderwijskansen.”

Kruisbestuiving

De schoolleiding is nauw betrokken en zorgt voor de facilitering van de onderzoeksactiviteiten, maar maakt geen deel uit van het designteam; dat bestaat dus alleen uit leerkrachten. Op veel scholen zijn er ook studenten betrokken. Zij voeren bijvoorbeeld onderdelen van het onderzoek uit of schrijven

hun scriptie over een van de onderzoeksthema's. De deelname van studenten heeft grote meerwaarde, vindt Stoep. "Er zijn drie opleidingen bij de werkplaats betrokken en we proberen wat er in de scholen speelt steeds te vervlechten in de opleidingen. Het bevordert de afstemming tussen theorie en praktijk en de uitwisseling tussen onderwijs en onderzoek. Zo bewerkstelligt de werkplaats op verschillende vlakken een kruisbestuiving tussen het onderwijs, onderzoek en de opleiding."

Onderwijskansenmonitor

Omdat iedere school zijn eigen verbetervraag heeft, verschillen de tijdpaden: sommige scholen hebben al op kleine schaal interventies ingezet, andere scholen zitten nog in een verkennende fase. In de loop van dit jaar worden de resultaten van de verschillende interventies verzameld en geanalyseerd. Duidelijk is al wel dat de onderzoekende houding van leerkrachten en de onderzoekende cultuur in scholen een impuls hebben gekregen. Ook dat is een belangrijk doel van de W-OAN.

Naast de onderzoeken van de Teacher Design Teams op de scholen, wordt er vanuit de W-OAN bovenscholisch onderzoek uitgevoerd naar de effecten van de werkwijze van de werkplaats, vertelt Stoep. "We verzamelen gegevens uit leerlingvolgsystemen om te kijken of de deelname aan de werkplaats voor andere resultaten zorgt dan wanneer de school niet in de werkplaats participeert. Dat is een grofmazig onderzoek, omdat je niet weet waar mogelijke verschillen tussen scholen precies door worden veroorzaakt, maar het is wel een manier om meer zicht te krijgen op onderwijsachterstanden en kansengelijkheid. Het is de bedoeling dat dit onderzoek een onderwijskansenmonitor gaat opleveren, waarmee duidelijk wordt welke gegevens je moet verzamelen om zicht te krijgen op kansengelijkheid."